

LAKIALOITE 57/2008 vp

Laki neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä koskien Suomen liittymistä sotilasliitto Naton jäseneksi

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämistä koskien Suomen liittymistä Pohjois-Atlantin liitto Natoon. Aloit-

teen mukaan kansanäänestys järjestettäisiin 30.11.2008.

ALOITTEEN PERUSTELUT

1 Yleisiä perusteluja kansanäänestyksen järjestämiselle

Parhaillaan hyväksymisprosessia läpikäyvässä Lissabonin sopimuksessa jätetään portti raolleen mahdolliselle Pohjois-Atlantin liitto Natoon liittymiselle. Samaan aikaan uuden ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon valmistelutyöt ovat käynnissä. Useissa yhteyksissä kyseisen selonteon yhteyteen on liitetty päätös Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liitto Natoon. Erityisesti viime aikoina eräät ministerit ovat vihjailleet, että sotilasliittoon liittyminen on mahdollisesti ajankohtaista hyvinkin nopealla aikataululla.

Epäselvyys siitä, aikooko hallitus runnoa Suomen Nato-jäsenyyteen, on syventynyt hallituksen eri jäsenten ristiriitaisista toteamuksista. Kansalaisten kannalta onkin jäänyt epäselväksi, aikooko hallitus toimia näin merkittävässä asiassa kuulematta kansalaisia.

Useiden mielipideselvitysten mukaanhan Suomen kansalaisten selkeä enemmistö kuitenkin vastustaa sotilaallista liittoutumista. Kansalaisten tahdon ilmenemisen kannalta on tärkeää, että kaikki Suomen kansalaiset saavat aidosti ilmaista oman kantansa Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liitto Natoon ennen mahdollisen liittymispäätöksen tekemistä.

Demokratiassa myös vaikeat ja kauaskantoiset asiat kuuluvat kansalaisille. Asioista on keskusteltava avoimesti, asioista on saatava kattavasti tietoa ja asioita on uskallettava tarkastella useammalta eri kannalta. Kansanäänestys ja siihen valmistautuminen ovatkin mielestämme juuri kaikkea tätä.

Sotilaallinen liittoutuminen selkeästi muuttaisi Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista asemaa. Liittoutuminen toisi myös mukanaan selkeitä muutoksia kansalliseen päätöksentekoomme ja lisäisi turvallisuussuhkia, jotka on selkeästi ilmaistava ennen mahdollista liittymistä.

Koska kyse olisi olennaisista muutoksista Suomen harjoittamaan turvallisuuspolitiikkaan, nykyisiin toimintakäytäntöihimme sekä toimintaympäristöömme, ainut tapa selvittää Suomen kansalaisten kanta Nato-jäsenyyteen on järjestää asiasta Suomen perustuslain 53 §:n mukaisesti kansanäänestys.

Tämä äänestys toimisi pohjana valmistelussa olevan ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon tuleville linjauksille Suomen liittoutumattomuuspolitiikan jatkamisesta.

2 Aiemmat kansanäänestykset Suomessa

Kansanäänestysmahdollisuutta on käytetty Suomessa vain kahdesti: Euroopan unioniin liittymisestä vuonna 1994 ja alkoholin kieltolain kumoamisesta vuonna 1931. Lakialoitteen allekirjoittajien mielestä suorat kansanäänestykset vahvistavat demokratiaa ja sen toimintaa. Kansanäänestys ei ole edustuksellisen demokratian kanssa kilpaileva vaan sitä täydentävä vaihtoehto. Suora demokratia sopii hyvin edustuksellisen demokratian rinnalle.

Myös eduskunnan perustuslakivaliokunta korosti demokratian vahvistamista ja päätöksen teon hyväksyttävyyttä suositellessaan vuonna 1994 kansanäänestyksen järjestämistä Suomen liittymissopimuksesta. Lisäksi syksyllä 2003 perustuslakivaliokunta lausui (PeVL 7/2003 vp), että kansanäänestysmenettelyssä kampanjointi voi lisätä kansalaisten tietoisuutta.

3 Perustuslakivaliokunta puolsi kansanäänestystä EU:n liittymissopimuksen hyväksymismenettelyssä vuonna 1994

Perustuslakivaliokunta arvioi kansanäänestysten merkitystä vuonna 1994, kun Suomi oli liittymässä Euroopan unioniin. Valiokunta totesi tuolloin, että valtiollisen järjestelmämme perusteena on edustuksellinen kansanvalta, mutta

edustuksellista järjestelmää on mahdollista täydentää välittömän demokratian keinoin kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi ja näin saatetaan lisätä koko valtiojärjestelmän ja sen päätösten hyväksyttävyyttä. Kansanäänestyksen nähtiin tarjoavan myös kansanedustajien kannalta käyttökelpoisen keinon selvittää äänestäjien mielipiteet jossakin ongelmallisessa asiassa (PeVM 3/1994 vp — HE 109/1994 vp).

4 Aloitteen yksityiskohtaiset perustelut

Lakiehdotuksessa esitetään säädettäväksi laki neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä koskien Suomen liittymistä Pohjois-Atlantin liittoon. Esityksemme mukaan äänestys toimitettaisiin sunnuntaina 30 päivänä marraskuuta 2008. Äänestäjien vastattavaksi esitettäisiin seuraava kysymys: "Tuleeko Suomen liittyä Pohjois-Atlantin liittoon?". Äänestäjän tulisi vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

Valtioneuvoston hyväksymässä tiedotteessa selostettaisiin sotilasliitto Naton jäsenyyden keskeisiä vaikutuksia ja merkitystä sekä todettaisiin, mistä kansanäänestyksessä on kysymys. Tiedote toimitettaisiin kaikille, joille toimitetaan ilmoitus äänestysosoikeudesta, sekä saatettaisiin muullakin tavoin kansalaisten tiedoksi ja saataville.

Vuoden 2008 valtion lisätalousarvioon syksyllä tulee ottaa määräraha avustuksiksi eri vaihtoehtoisista tiedottamisen tukemiseen. Avustukset myöntäisi valtioneuvoston kanslia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

neuvoo-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä koskien Suomen liittymistä sotilasliitto Naton jäseneksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansanäänestyksen toimittamisaika ja -menettely

Suomen liittymisestä sotilasliitto Natoon toimitetaan neuvoo-antava kansanäänestys 30 päivänä marraskuuta 2008.

Kansanäänestyksessä noudatetaan menettelystä neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä annettua lakia (571/1987), jollei jäljempänä toisin säädetä.

2 §

Ennakkoäänestys

Ennakkoäänestys aloitetaan 11 päivänä ennen äänestyspäivää sekä lopetetaan ulkomailla 8 päivänä ja kotimaassa 5 päivänä ennen äänestyspäivää. Postin tilapäisissä ennakkoäänestyspaikoissa ja Suomen edustustoissa ennakkoäänestys voi, sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään, kestää lyhemmänkin ajan.

Kotiaäänestys tulee toimittaa aikaisintaan 11 päivänä ja viimeistään 5 päivänä ennen äänestyspäivää. Kotiaäänestykseen on ilmoitauduttava viimeistään 12 päivänä ennen äänestyspäivää.

3 §

Kysymyksenasettelu ja vastausvaihtoehdot

Kansanäänestyksessä esitetään äänestäjien vastattavaksi seuraava kysymys: "Tuleeko Suomen liittyä Pohjois-Atlantin liitto Natoon?" Äänestäjän tulee vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

4 §

Äänestyslippu

Kansanäänestyksessä käytetään yhtä äänestyslippua. Se painetaan valkealle paperille, sen on oltava vakiokokoa 148 x 210 mm, siitä on selvästi käytävä ilmi, miten se taitetaan kokoon, ja sen on turvattava äänestysalaisuuden säilyminen.

Äänestyslipun sisäpuolelle painetaan otsikko, jossa mainitaan, että äänestyslippua käytetään 30.11.2008 toimitettavassa neuvoo-antavassa kansanäänestyksessä Suomen liittymisestä sotilasliitto Natoon. Äänestyslipun taitekohdan oikealle puolelle painetaan 3 §:ssä mainittu kysymys ja sanat "KYLLÄ" ja "EI" sekä kumpaakin vastausvaihtoehtoa varten ruutu siten sijoitettuna, että ruudun sijoituksesta selvästi käy ilmi, kumpaa vastausvaihtoehtoa se tarkoittaa. Äänestyslippuun painetaan vielä ohje äänestysmerkinnän tekemisestä.

Äänestyslipussa käytetään suomen ja ruotsin kieltä.

5 §

Äänestäminen

Äänestäminen tapahtuu merkitsemällä rasti (X) jompaankumpaan äänestyslipussa olevista ruuduista.

Äänestyksessä ei sovelleta, mitä menettelystä neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain 5 §:n 1 momentissa säädetään äänestäjän mahdollisuudesta ilmaista, ettei hän kannata mitään esitetyistä vaihtoehdoista.

6 §

Äänestyslipun mitättömyys

Sen lisäksi, mitä vaalilain (714/1998) 85 §:n 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa säädetään, on äänestyslippu mitätön, jos äänestysmerkintä on tehty kumpaankin äänestyslipussa olevaan ruutuun tai jos sitä ei ole tehty lainkaan taikka jos se on niin epäselvä, ettei siitä käy ilmi, kumpaa vaihtoehtoa äänestäjä on kannattanut.

Äänestyslippuun rastin lisäksi tai sen sijasta tehtyä merkintää, joka ainoastaan selvittää, kumpaa vaihtoehtoa äänestäjä on kannattanut, ei ole pidettävä asiattomana eikä äänestyslippua tällaisen merkinnän johdosta mitättömänä.

7 §

Äänestyksen tuloksen vahvistaminen

Vaalipiirin vaalipiirilautakunta vahvistaa äänestyksen tuloksen vaalipiirissä 3 päivänä äänestyksen jälkeen pidettävässä kello 18 alkavassa kokouksessa ja ilmoittaa tuloksen heti Helsingin kaupungin vaalipiirin vaalipiirilautakunnalle. Saatuaan kaikkien vaalipiirien vaalipiirilautakunnilta tiedon äänestyksen tuloksesta vaalipiirissä Helsingin kaupungin vaalipiirin vaalipiirilautakunta vahvistaa äänestyksen tuloksen koko maassa 4. päivänä äänestyksen jälkeen pidettävässä kello 12 alkavassa kokouksessa.

8 §

Tiedottaminen ja sen tukeminen

Valtioneuvosto hyväksyy oikeusministeriön esittelystä yleisistunnossaan tiedotteen, jossa se-

lostetaan sotilasliitto Naton jäsenyyden keskeisiä vaikutuksia ja jossa todetaan, mistä kansanäänestyksessä on kysymys. Tiedote toimitetaan niille, joille lähetetään ilmoitus äänestysoikeudesta, sekä saatetaan muullakin tavoin kansalaisten tiedoksi ja saataville. Tiedote voidaan toimittaa ilmoituskortin ja -kirjeen yhteydessä.

Valtion vuoden 2009 talousarviossa tarkoitukseen varattu määräraha on jaettava harkinnanvaraisina avustuksina tasapuolisesti eri vaihtoehtoja sekä kummankin vaihtoehdon vaikutuksia koskevan tiedottamisen tukemiseen.

Avustukset myöntää valtioneuvoston kanslia.

9 §

Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Oikeusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita tämän lain soveltamisesta.

Valtioneuvoston kanslia antaa tarkemmat määräykset ja ohjeet 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen avustusten tarkemmista jakoperusteista sekä niiden hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2008

Minna Sirnö /vas
Merja Kyllönen /vas

Matti Kauppila /vas
Claes Andersson /vas

LA 57/2008 vp — Minna Sirnö /vas ym.

Erkki Virtanen /vas
Pentti Tiusanen /vas
Veijo Puhjo /vas

Jyrki Yrttiaho /vas
Matti Kangas /vas
Markus Mustajärvi /vas